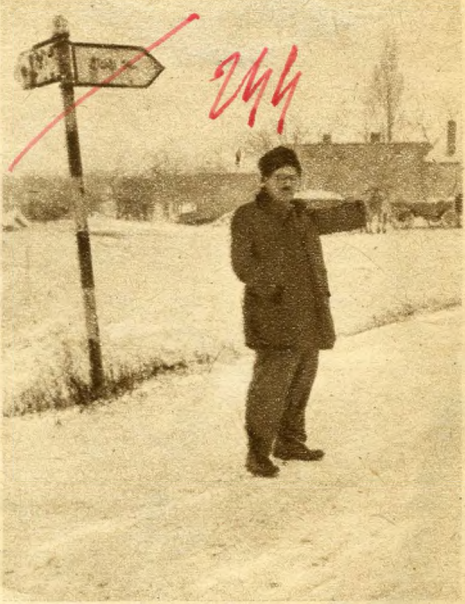

CSEPEL - 1945. JANUÁR 9...

— Ezen az úton mentünk Szigetszentmiklósról, amikor találkoztunk az első szovjet katonával — mondja Bálint Sándor

HARMADIK NAPJA hull, egyre hull a hó, fehér köntösbe burkolva Csepelt. Az éjszakában csak néha reccsen a hó, két férfi óvatos lépte nyomán. Időnként meg-megállnak, aztán csendben mennek tovább. A Nyírfa utca 8. számú háza előtt megszólal a vasöntő Bálint Sándor: — Itt vagyunk.

A másik rábólint és halkán megkoccantja az ablakot. Pillanatok múlva óvatosan nyílik az ajtó s az alig hasadéknyi rés lassan szélesre tárul. Bent a szobában semmi fény, csak az a fehérség, ami beszűrődik az ablakon. A házigazda, Kalamár József esztergályos felöltözve fogadja őket. Így fekszik le már hetek óta, rövid, álomtaian alvásra. Még a szemüvegét sem teszi le mostanában, amikor a nappalok és éjszakák tele vannak eseményekkel, és mindig tenni, cselekedni kell. Most is kutatón néz a vasöntő szürkés-kék szemébe. Izgatottan kérdezi: — Mi hír?

— Mennek — mondja a vasöntő. — Kitarokodnak a nációk... Az esztergályos lángot kap a szótól, fölrázza a fiát meg a vejét és újra meg újra elismétli: „Mennek a nációk... Mennek a németek... És már hallják is távolból az autók, motorok, kerékpárok zúgását, a lázas kapkodás-készülődés zaját. Nincs egy perc vesz-tegetni való idő. Mire megvirrad, értesíteni kell az elvtársakat, megbeszélni a teendőket. A hírhözök már mennek is, hogy az éj leple alatt bekopogtassanak még egy néhány ablakon. S egy negyedóra múlva elindul Kalamár József esztergályos is. Valahol éjfél ut az óra. Új nap kezdődik: 1945. január 9...

Apró, ütött-kopott házak mellett halad Kalamár. A németek és nyilas cinkosaik menekülésének hírért viszi. Kopogtat a jóbarátok ablakán. De hirtelen gyökeret ver a lába. Iszonyatos döbbenés reszketteti meg a levegőt. Még el sem ül a távoli zaj, újabb fülsüketítő robbanás. Visszafojtott lélekzettel figyel a borzalmas hang irányába. Mi az? Mi történt?

Pillanatok múlva megelevenedik az utca. Az ablakokból borzas fejek ha-

Nyírfa-utca 8... Bálint Sándor tíz évvel ezelőtt ezen az ablakon kopogtatott be Kalamár Józsefhez

jólnak ki. Asszonyok, férfiak tódulnak a kiskapukba. Emberek rohannak, akik csak sebtiben kapkodtak magukra a legszükségesebb ruhadarabokat. — Mi az? Mi történt? — kérdezték egymást.

Egy sovány, csontos, beesettarcú ember felemelt karral mutat a távolba.

— A hid! — A Gubacsi-hidat felrobbantották a németek!

— A Kvassai zsilipnél is felrobbantották a hidat... Gazemberek!

Kalamár József keze ökölbeszorul és megszorozza lépteit. Sietnie kell. Megy a sötét utcákon, csaknem térdig süppedve a hóban még akkor is, amikor már lángolni kezd az ég alja. Olyan a bontakozó hajnal pirossága, mintha hatalmas vörös zászló lobogna a szélben, s ezt a zászlót közelebb, egyre közelebb hozná egy vörös óriás.

MIRE REGGEL LETT, talpon volt az egész község. Jött, áradt a nép Csepel minden részéből a Weiss Manfréd gyár környékére. Még nem tudták pontosan, mi történt, csupán azt, hogy elmentek a németek, a nyilasok... De mi lesz most? Olyan volt számukra ez a reggel, mintha váratlanul nőtt volna ki a földből különös, számukra addig ismeretlen jelenségeivel.

A Weiss Manfréd gyár kapujában fegyverrel kezükben már a magukfajta álltak órséget. Fegyveresen vigyáztak a rendre a leहुzóti redőnyű boltok környékén is, ahol asszonyok ácsorogtak csoportokba verődve s egymást kérdezték: vajon mikor lesz már kenyér?

— Jönnek a szovjet katonák a ráckevei úton — kiáltotta egy borostás arcú férfi.

Senki sem kérdezte tőle, honnan tudja, csak adták szájról-szájra. Hogy, hogy nem, azt is beszéltek már, hogy Szigetszentmiklóson székel a szovjet parancsnokság, márpedig ha így van, nem várhatnak tovább, mert hátha visszajönnek a németek. Viszont ha már itt van a szovjet harci egység a ráckevei úton... Szorongva lesték az országutat, de azok nem jöttek. Most mi történjék?

— El kell menni Szigetszentmiklósról, a szovjet parancsnokságra.

Igy döntött a nép. És már hozták is a fehér zászlót, karóra tűzték és sebtiben kijelölték a küldötteket. Ott volt köztük a vasöntő Bálint Sándor, a katolikus pap, a tűzoltóparancsnok, a református egyház gondnoka, egy tisztviselő a községi elöljáróságról és mások.

Elindulnak a metsző hidegben, a kergetőző szélben. Versenyt lépnek a hóval, viszik a lengedező fehér zászlót. Bálint Sándor megviselt arca örömtől fényes. A végtelenbe vezető országút kigyózó vonalát nézi szüntelen, pedig ha hátránézne, láthatná, hogy nem hatan mennek már. Kendőbe bugyolált asszonyok, munkások, tisztviselők, iparosok, nehézléptű öregek és fúrge fiatalok csatlakoznak hozzájuk. Vannak már talán százan is, akik velük együtt menetelnek.

Fogy az út léptük nyomán, s ahogy a község határa felé közelednek, Csillagtelepnél észreveszik az első szovjet katonát. Ott áll az országút közepén, vattanadrágban, vattazekében, szétvetett lábakkal. Kezében géppisztoly, sapkáján fénylő vörös csillag.

— Mi lesz most? — kérdezi egy asszony.

Az emberek megtorpannak. Várnak. A fiatal, szőke katona a fehér zászló láttán elereszti géppisztolyát. Az emberekben felébred valami a szunnyadó emlékekből s eszükbe jut, amit eddig hallottak a távoli szovjet földről, a szovjet életről. Nem sok ez, de elég ahhoz, hogy a pillanatnyi szorongás feloldódjon. Kezüket nyújtják kézfogásra a fiatal, szőke szakaszvezető felé. Könny csillog a szemekben. Sorra ölelik, csókolják az első vöröskatonát, Moszkva, Sztálingrád küldöttét...

A SZIGETSZENTMIKLÓSI szovjet parancsnokságon a csepelieket alacsony, zömök, barátságos szovjet tiszt üdvözl: Medvegyev őrnagy, a parancsnok. Az átfázott embereket betessékeli a teremnek is beillő meleg szobába. Alig rázzák le magukról a havat, belép a szigetszentmiklósi bíró, Medvegyev őrnagy tolmács

útján tárgyal vele. Halkan magyarul valamit, nem lehet hallani, mit. A csepeliek némelyikét nyugtalanító érzés fogja el. Gyanakvás ég a szemükben: mire készülnek itt? Valaki rossz sejtelemmel súgja a szomszédjának: „Minek is jöttünk! Ki tudja, mi lesz velünk?”

De Medvegyev őrnagy máris mosolyog, feléjük fordítja vidám arcát. És egyszerre felenged a szorongás, megnyugszanak a szívek. Kérdezték őket: kicsodák, hová valók, miért jöttek. És a csepeliek szava megered. A tolmács hol ide, hol oda fordul, alig győzi orszra fordítani a sok ember sok mondanivalóját. A lényeg azonban ugyanaz. Csepel népe várja a szovjet katonákat, jöjjenek még ma, mindjárt...

Medvegyev őrnagy az órájára néz: — Tizenegy óra... A mieink már ott vannak... Csepel szabad...

Bálint Sándorban felujjong az öröm s önmagának ismételteti: „Csepel szabad”.

— Akkor menjünk — szólal meg valaki, s már indulnának fellegráruk felé. De Medvegyev őrnagy egyszerre útjukat állja:

— Maradjanak még egy kicsit... Hm... Sokakat újra előnt a nyugtalanság hulláma. Medvegyev kimegy s most két szovjet katona lép a terembe. Ládatélet hoznak s a ládából csajkák kerülnek elő. Mindenkinnek kezébe nyomnak egyet. Az egyik asszony most arra gondol: hát mégis igaz volna az a csajkadolog?

De nem... Hosszú, feszült várakozás után a kérdés megoldódik. Az ajtóban újra megjelenik Medvegyev őrnagy. Tréfásan, ünnepélyesen meghajtja magát, karjait széttárja és kifelé mutat az ajtón:

— Kedves csepeli vendégek, „tálalva van”, megfőtt a gulyás — fordítja magyarra szavait a tolmács.

Kint az udvaron a szigetszentmiklósi bíró a nagy szedőkanállal osztani kezdte saját főztjét. A hatalmas gulyáságyúból finom húsdarabok, porhanyós krumplik kerültek a csajkába. Friss kenyeret is adtak hozzá, volt mit mártogatni a zsíros-paprikás lébe.

Hej, de régen ettek ilyen jó falatokat a csepeliek!...

MEDVEGYEV őrnagynak igaza volt: mire a csepeliek Szigetszentmiklósról hazatértek, már ott találták a szovjet harci egységet. Parancsnokuk a harminc év körüli Danyilov őrnagy volt. A József-utcai tűzoltóaktanyában állomásoztak. Danyilov Kalamár Józseffel, Somogyi Antallal, meg Gubancsik Agostonnal beszélgetett. Csepeletről, Csepel munkásairól folyt a szó. A többi csepeli kommunistáról, akik most nincsenek jelen, de becsü-

lettel helytálltak a második világháború nehéz napjaiban.

Danyilov őrnagy egy darabig hallgatott, aztán azt mondta:

— Hallottam a csepeli kommunistákról. A szovjet emberek tudják, hogy Csepel a magyar munkásosztály fellegrárá. Tudjuk, hogy az 1905-ös orosz forradalom hatására harmincezer csepeli munkás sztrájkolt... Ismerjük az 1919-es vörös Csepelt... Most pedig haladéktalanul munkához kell fogni. Az ellenséget mi üldözzük tovább. Ti pedig, magyar munkások, állítsátok helyre a fellegráratokat, építsétek az új életet.

A csepeli munkások megértették a szovjet katona szavait. Szép, szabad hazánk, a dolgozók Magyarországa felépült s az építkezés egyik kohója Csepel volt...

Pethő Erzsébet

— Ebben a szobában, ennél az asztalnál ültünk Danyilov őrnaggyal 1945. január 9-én este — emlékezik vissza Kalamár József

(Szilvássy Kálmán felvételei)

Az új Csepel... Boldog gyerekek...

LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
BUDAPEST, VII., LENIN-KÖRÚT 9-11
TELEFON: 227-651, 221-285

Uj Világ
1955 JAN 6